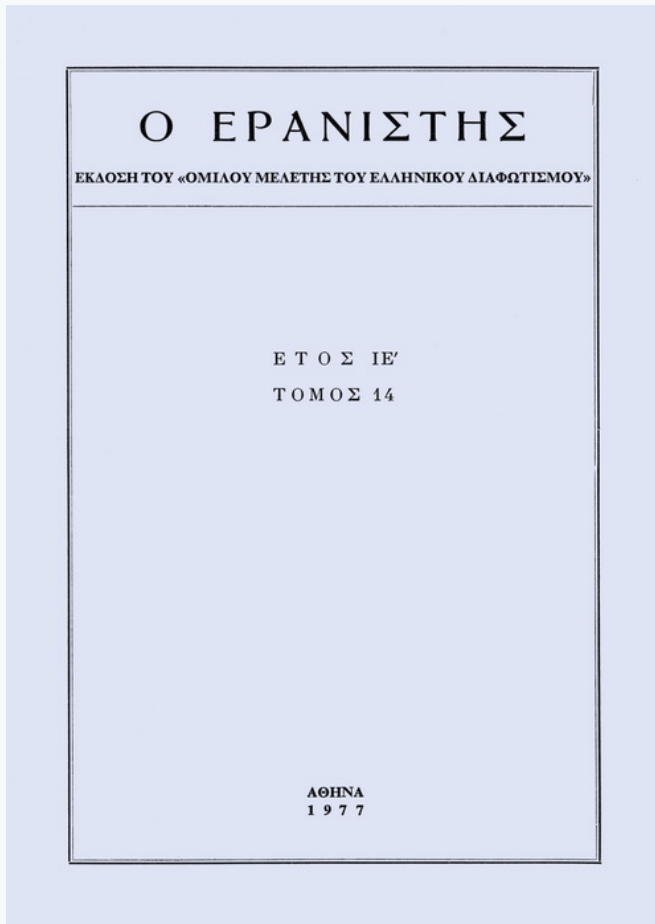

The Gleaner

Vol 14 (1977)

Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου»

Γιάννης Καράς

doi: [10.12681/er.372](https://doi.org/10.12681/er.372)

To cite this article:

Καράς Γ. (1977). Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου». *The Gleaner*, 14, 69–76. <https://doi.org/10.12681/er.372>

ΕΝΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΟ ΕΝΤΥΠΟ
Η «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΝΟΣ ΓΡΑΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΣ ΣΜΥΡΝΗΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ»

Προσθήκη στην «Ελληνική Βιβλιογραφία» και σχόλιο

* **A 1591** — Ἐξάιρσεις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου. Ἔτος Β'. Τμῆμα Α. Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου. Πρὸς τὸν Α.Δ. εἰς Βιένναν. ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Ἀνάτυπο 0,250×0,392, σσ. 1-4. (Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση, ἐδῶ, στίς σ. 73-76).

Καταλογογραφώντας τὴ βιβλιοθήκη ποῦ ὁ κύριος Ἀλέξ. Θ. Μπενάκης δώρησε τελευταῖα στὸ Κ.Ν.Ε. τοῦ Ε.Ι.Ε., εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἔρθω καὶ πάλι σ' ἐπαφὴ μ' ἓνα σημαντικό κείμενο τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰώνα, μ' ἓνα κείμενο ποῦ, μὲ τὴ μορφή τοῦ αὐτοτελοῦς ἐντύπου, ἐλάμβανε ἀπ' τὴν «Ελληνικὴ Βιβλιογραφία» τῶν Γκίνη - Μέζα.

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἐντυπο μὲ δική του σελιδαρίθμηση, 1 - 4, ἀνάτυπο ἀπ' τὸν Β' τόμο, ἔτος 1811-1812, τοῦ περιοδικοῦ Fundgruben des Orients (Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα) τῆς Βιέννης, σσ. 101 - 104 καὶ ποῦ ὁ Ν.Α. Βέης ἔκανε εὐχρηστο στοὺς μελετητὲς τῶν σχολικῶν πραγμάτων τῆς Σμύρνης ἀναδημοσιεύοντάς το ὁλόκληρο¹.

Ἡ «Ἐπιστολὴ» ἔχει τρεῖς ταυτόχρονες, σ' ἀπόσταση μερικῶν μόλις μηνῶν, ἐκδόσεις: στὰ «Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα», αὐτοτελῶς σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ τοῦ 1812²· στὸν τελευταῖο χωρὶς τίς πλούσιες ὑποσημειώσεις ποῦ τὴ συνοδεύουν στίς δύο ἄλλες δημοσιεύσεις τῆς.

Διακρίνουμε ἀπ' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ στοιχεῖο, μιὰ προσπάθεια πλατιᾶς προβολῆς, ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοπέδου τῶν κοραϊστῶν, τῆς νέας, νεωτεριστικῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα σὲ μιὰ περίοδο διαμάχης μεταξύ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, διαμάχης γιὰ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἑνὸς πνεύματος ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς παιδείας μὲ βάση τὰ δεδομένα ποῦ ἔρχονταν ἀπ' τὴ «φωτισμένη

1. Βλ. Ν.Α. Βέης, *Συμβολὴ εἰς τὰ σχολικὰ πράγματα τῆς Σμύρνης*, «Μικρασιατικὰ Χρονικά» τ. Α', 1938, σσ. 210 - 217.

2. σσ. 30 - 34.

Ευρώπη». Γι' αυτό και τὸ θέμα τοῦ παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς, που σημειώνεται μὲ τ' ἀρχικὰ «Α.Δ.» καὶ τοῦ ἀποστολέα πού, στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα» καὶ στὸ ἀνάτυπο φέρεται ὡς «Β» καὶ στὸν Λόγιο Ἐρμῆ ὡς «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος», ἀποκτᾶ δευτερεύουσα καὶ μᾶλλον φιλολογικὴ σημασία. Δὲν θὰ ἐπιμείνω, γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, στὸ θέμα αὐτὸ καὶ περιορίζομαι σὲ ὀρισμένες μόνον σύντομες σκέψεις.

Ὁ παραλήπτης, πού προφανῶς ἔχει γράψει καὶ τὶς ὑποσημειώσεις, πρέπει νὰ εἶναι λόγιος τοῦ κύκλου τῶν κοραϊστῶν, ἄνθρωπος μὲ πλατὺ πνευματικὸ ὄριζοντα, μὲ μιὰ εὐρύτερη γνώση τῶν σχολικῶν πραγμάτων ὄχι μόνον στὴ Σμύρνη καὶ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὶς Παρίστριες Ἡγεμονίες. Τὸ νῆμα αὐτὸ τῆς σκέψης μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸν Δημήτριο Ἀθανασίου, ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, γνωστὸ ἀπ' τὶς ἀξιόλογες μελέτες πού δημοσίευσε στὸν Λόγιο Ἐρμῆ, ἐγκαταστημένο ἀπ' τὶς ἀρχές τοῦ ΙΘ' αἰῶνα στὴ Βιέννη, ὅπου πρκακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας. Ὁ Ν. Α. Βέης θεωρεῖ πὼς πίσω ἀπ' τὰ ἀρχικὰ «Α.Δ.» πρέπει νὰ κρύβεται ὁ Ἀναστάσιος Δουδοῦμης γνωστὸς ὅμως μόνον σὰν συνδρομητῆς διαφόρων ἔργων καὶ πωλητῆς βιβλίων, ἄνθρωπος ἄρα μικροτέρας πνευματικῆς ἀκτινοβολίας πού οἱ γνώσεις του ἴσως νὰ μὴν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ γράψει τὶς ὑποσημειώσεις ἀλλὰ κι οὔτε νὰ εἶναι αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖο θὰ ἀπεθύνονταν ἡ ἐπιστολὴ πού γράφεται μὲ τὴ μορφή τῆς ἀπάντησης σ' ἐρωτήσεις τοῦ παραλήπτη γιὰ τὴ Σχολὴ τοῦ Κούμα καὶ τοὺς δασκάλους τῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τὸν ἀποστολέα θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω κι ἐδῶ μιὰ διαφορετικὴ ἀπ' τὸν Ν. Α. Βέη γνώμη. Ἀλλὰ πρῶτα μιὰ παρένθεση: Στὸ ἐπόμενο δεκαπενθήμερο τεῦχος τοῦ Λόγιου Ἐρμῆ³, δημοσιεύεται γράμμα τοῦ Κ. Μ. Κούμα, ἀναφερόμενο στὸ κείμενο αὐτό. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἤδη φράση τοῦ γραπτοῦ αὐτοῦ τοῦ Κούμα, «τὴν ἀπὸ τὰ Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐξαιρέσειν περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου ἀνέγνωσα κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας», συμπεραίνουμε:

Πρῶτον ὅτι ἡ «Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου», μὲ τὴ μορφή τοῦ ἀνάτυπου («ἐξαιρέσεις») κυκλοφόρησε στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ταυτόχρονα μὲ τὶς δύο ἄλλες καὶ ὅτι τὸ ἀνάτυπο αὐτὸ ἔχει ὑπ' ὄψη του ὁ Κούμας. Καὶ δεύτερον ὅτι ὁ ὅρος «ἐξαιρέσεις» εἶναι ἀντιγραφὴ ἀπ' τὴν κεφαλίδα τοῦ ἀνάτυπου: «Ἐξαιρέσεις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου» κι ὄχι μετάφραση ἀπ' τὸν Κούμα τοῦ γερμανικοῦ ὄρου *Auszug* ὅπως ὑπέθεσε

ὁ Ν. Α. Βέης⁴ ὁ ὁποῖος φαίνεται πῶς δὲν εἶχε ὑπ' ὄψη του τὸ ἀνάτυπο.

Μὲ τὸ γραπτό του αὐτὸ ὁ Κούμας ἔρχεται νὰ ἐκθειάσει τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» πού τὸν θεωρεῖ «φιλογενέστατο καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωτὴν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ γένους». . . (ἀξιέπαινον διὰ τὸν ἀγαθὸν ζηλὸν του), νὰ ἐπικυρώσει ὡς ἀληθῆ κι ἀκριβέστατα τὰ ὅσα λέγονται ἐκεῖ καὶ νὰ κάνει ὀρισμένες γενικεύσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχολικὰ πράγματα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γενικὰ στὸν ἑλληνικὸ χῶρο. Αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ γραφόμενα ἀπ' τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» ὅτι ἔφθασε στὴ Σμύρνη ἀπ' τὴν Ὀδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης καὶ τίς ἀκριβεῖς λεπτομέρειες πού μᾶς δίνει γιὰ τὴ Σχολή, πράγμα πού μαρτυρεῖ μιὰ μεγαλύτερη χρονικὴ παραμονή του ἐκεῖ, γεγονὸς τὸ ὁποῖο δὲν τὸ κρύβει κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἐπιστολογράφος, ὀδηγοῦν κι ἐδῶ τὸ νῆμα τῆς σκέψης στὸ ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἶναι μᾶλλον κάποιος δάσκαλος ἢ ὑποδιδάσκαλος τῆς Σχολῆς ἢ, γιὰτι ὅχι, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κούμας. Ἐξ ἄλλου ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἐνισχύει ἔμμεσα τὴν ἀντίληψη αὐτὴ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀκριβῶς τὴν ἀποκρούει. Γράφει: «ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλου νὰ νομισωσιν, ὅσοι τὴν ἴδωσι, γέννημα, ἢ ἰδικόν μου, ἢ τινος τῶν συναδέλφων μου διδασκάλων τοῦ Γυμνασίου, κρίνω διὰ πολλοὺς λόγους ἀναγκαῖον. . .». Ὅσο γιὰ τὴν εἰκασία τοῦ Ν. Α. Βέη πῶς ὁ «Β» μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου θεωρῶ πῶς ἔχει ἐναντίον της τὰ ἐξῆς: τὸ 1811 ὁ Βασιλείου δὲν ταξίδευσε ἀπ' τὴν Ὀδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης στὴ Σμύρνη καὶ πόσον μᾶλλον δὲν παρέμεινε ἐκεῖ ἓνα μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα. Βρίσκεται τὴν περίοδο αὐτὴ στὴ Βιέννη. Ἐξ ἄλλου κι ἂν ἦταν ὁ Βασιλείου γιὰτι ν' ἀλλάξει τὸ «Β» τῶν «Ἀνατολικῶν Μεταλλείων» καὶ τοῦ ἀνάτυπου στὸ «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος» τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ ἐφ' ὅσον καὶ τὰ τρία ἔντυπα — ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ δύο μὲ τὴν ὑπογραφή «Β» — κυκλοφοροῦν περίπου ταυτόχρονα καὶ στὴν ἴδια πόλιν καὶ ἀπευθύνονται, κατὰ πρῶτο λόγο, στὸ ἴδιο κοινὸ πού θὰ τὸν εἶχε κιόλας ἀναγνωρίσει;

Βεβαίως, ὅπως τονίσαμε καὶ παραπάνω, τὸ ἔλο θέμα τοῦ ἀποστολέα (ὅπως καὶ τοῦ παραλήπτη) εἶναι περισσότερο φιλολογικὸ καὶ λιγότερο οὐσίας. Κι αὐτὸ γιὰτι, ἄσχετα ἂν εἶναι δάσκαλος τῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα ἢ ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἢ ἀκόμη ὁ Βασιλείου ἢ, κι ἀκόμη παραπέρα, ἂν εἶναι φτιαχτὴ ἢ «Ἐπιστολὴ» στὴ Βιέννη καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς ἔβαλαν ἀπὸ κάτω τὸ Β(Βιέννη;) πού ὁ Γαζῆς, γιὰ λόγους πού δὲν

4. ὁ.π., σ. 218, σμ. 3.

μπορούμε τώρα ν' ανιχνεύσουμε τὸ ἄλλαξε στὸν Ἑρμῆ, αὐτὸ πὸ εἶναι βέβαιο εἶναι πὼς εἶναι γραμμένη ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ κύκλου τοῦ Κοραῆ πὸ μὲ τὴν ταυτόχρονη τριπλῆ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ, ἐπιθυμοῦν νὰ προβάλλουν μὲ κάθε μέσον τὸ νεωτεριστικὸ ἔργο πὸ εἶχε ἀρχίσει, μέσα ἀπὸ μύριες δυσκολίες, νὰ παίρνει σάρκα καὶ ὀστά στὴ Σμύρνη (ὅπου τότε δίνονταν μιὰ καίρια μάχη μεταξὺ νέου καὶ παλίου) καὶ νὰ ὑπερφαλαγγίσουν, μὲ ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις, τοὺς ἀντιπάλους τους, πού, ὅπως γνωρίζουμε, εἶχαν ἀρκετοὺς ὀπαδοὺς στὴν αὐστριακὴ πρωτεύουσα, ἀλλὰ καὶ γενικότερα στοὺς κύκλους τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ εἶχαν ἤδη ἐναντιωθεῖ στὸ πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ.

Τέλος, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἰδιαίτερη σημασίαν πὸ ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἢ «Ἐπιστολή», ἢ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», θέτει ὑπὸ μελέτη καὶ ἓνα ἄλλο θέμα πὸ δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος ἀλλὰ καὶ οὔτε πρόθεσή μας νὰ τὸ ἐξετάσουμε τώρα: τὸ θέμα τῶν ξένων ἐφημερίδων πὸ οἱ Ἕλληνες τῆς Βιέννης διάβαζαν. Γιατὶ ἡ δημοσίευση τῆς «Ἐπιστολῆς» στὰ ἑλληνικὰ σὲ μιὰ ξενόγλωσση ἐφημερίδα δὲν στοχεύει ἀσφαλῶς τὸ ντόπιο ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς Βιέννης ἀλλὰ τὰ μέλη τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς παροικίας πὸ τότε ξεπερνοῦσαν τὶς 4.000⁵.

Γιάννης Καρᾶς

5. Ὁ Ν.Α. Βέης, ὁ.π., σ.σ. 193-195
δημοσιεύει κατάλογο τῶν Ἑλλήνων

συνδρομητῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ
"Fundgruben des Orients".

Ἐξαιρέσις τοῦ περιοδικῆ συγγράμματος, Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφουμένου.

Ἐτος Β. Τμήμα Α.

Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου.

Πρὸς τὸν Α. Δ. εἰς Βιένναν, ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Δι' ἄλλης μου ἐπιστολῆς σ' ἐφάνερασα περιστατικῶς τὸν ἀπ' Ὀδησσοῦ εἰς Βυζάντιον, εἰς καιρὸν χειμῶνος, δεκτικῆ μερον διάπλου μου, τὴν ἐκεῖ τριήμερον διατριβήν, τὴν ἐδόξω κατευδύδιόν μου, ἔξ τῆν εἰς τὸν τόπον τούτων ἐυαρέσυσίν μου. Ἡ ἐυαρέσυσις αὕτη δὲν ἤλαττώθη, φίλε μου, παντάπασιν εἰς τὴν ἑως τὰρα ἐντάλθα διαμονήν μου. Ὁ χειμὼν εἶναι ἰδῶ μετριώτατος, συγκρινόμενος μάλις πρὸς τὸν τῆς Ἀδριακῆς, τῆς ὀκειας ἢ ἡ ἀνιξίς αὕτη εἶναι τῷ χειμῶνος τῆς Σμύρνης χειμῶνοσθετέρα. Ἀναντιρρήτως σήμερον ἠδελος φθόνῃσι τὴν εὐτυχίαν μου, ἰάν, βρεχόμενος ἴσως αὐτόθι, ἠχιονισόμενος, ἢ τρέμων ἀπὸ τὸ ψύχος ἢ τὸν παγετὸν, ἐμάνθανε τίσιν ἐτίρῃφσε ἐγὼ, περιπατῶν εἰς τὴν παραθαλασίαν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῷ Μέλῃτος ἵπταμου, πανήγυριν ὀφθαλμῶν ἔχων ὅποιον αὐτόθι ἰδέσποτε ἔχετε. Ἡμέραι Ἀλκυονίδες, ἢ θαλάσσα λειοκύμων, ἢ γῆ κατάγραφος ἀπὸ ἄνθη, ἀμυλωμένα εἰς τὴν καλλονὴν μὲ τὴν ἀμίμητον πόσιν. Δένδρα πολλά ἔξ παντοδατά, τὰ μὲν φαίβαλλῃ, τὰ δὲ ἠδὴ μὲ ἄνθη σολιζόμενα, ἢ ἐκ μέσων αὐτῶν λυγρὰ ἀνθῶνων ἄσματα. Αἱ δὲ ἀκαλαὶ τῷ ζεφύρῳ τριζῆ, συμμέτρος ἀναψύχουσαι τὸ ποιεῖν, ἄλλοι ἀποδεικνύουσι τὴν τῷ λαμπροτάτῃ ἠλίε ἀκτίνα. Καὶ ἢ ἐκ τῆς ἀφθορίας δὲ κατὰ ταύτην τὴν χώραν ἠδονὴ δὲν εἶναι ὀλίγη. Ἐδῶ εὐρίσκεις πολλὰ ἢ καλὰ, ὅσα τρέφει γῆ ἢ θάλασσα. Πρὸ πάντων ὅμως μ' εὐφραίνει τὸ τῶν ὀπωρῶν γένος, αἱ ὅσαι θανμασίως προλαμβάνουσι τὸν σπινθὴ τῆς καρπογονίας ἐκάστου καιρῶν. Παρήλθον ἠδὴ ἡμέραι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα, ἀφῶ ἔραγον κίμας χλωρὰς ἢ καλὰς. Μὲ παρηγοροῦσι δὲ εἰς ὑπερβολὴν ἢ τὰ χρυσοῖδῃ ἔκαρτοκαλα, ἢ αἱ σφυλαί, τὰς ὅποιαι ἠελλας νομῖσι, ὅτι τὰρα ἰδρέψαντο ἐκ τῆς ἀμπέλου οἱ παλόντες. Ταῦτα, φίλε, συντόμως τὰ κατ' ἐμὲ.

Οἱ δὲ διδάσκαλοι, ὃ, τε Κ. Μ. Κοῦμας ἢ ὁ Οἰκονόμος, περὶ τῶν ὀποίων κυρίως καὶ μῆθις ἐρωτᾷς, ἐξ ἀκαλουθούσι, τὴν ὅποιαν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἤρχισαν πολλῶν ἢ καλῶν μαθημάτων διδασκαλίαν εἰς τὸ ἰδιαιτέρον μὲν τῷ Κέμα λαγόμενον, κυρίως δὲ ὃν κοινὸν τῆς Σμύρνης Γυμνασίου, ὡς παρὰ τῆς κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν Σμυρναίων ἢ τινῶν εἰς Σμύρνην παρεπιδημούντων φιλικῶν φιλοτίμως συντηρούμενον. Λέγεται ἰδιαιτέρον πρὸς ἀντιδιαβολὴν τοῦ μόνου ἐνιαυτοῦ ἑνα διαρκέσαντος κοινῶ Γυμνασίῳ, τὸ ὅποιον εἰσὸς ἐκείθεν ὀφθαλμῶς, ἢ ἢ σκευωρία τινῶν κατήργησεν, ὡς παρῆττον, ἀφῶ σώζεται ἢ ὑπὸ τὴν ἐπίσπισιν τῷ διδασκάλῳ Χρυσόθῳ καλαῖ Ἐσχολῇ. (α)

Τὸ νόμιμον εἶναι, ὅτι οἱ τότε καταβούτες τῷ Γυμνασίῳ καὶ ἀποκαλούτες τὸν Φιλοσοφίαν ἢ τὴν Μαθηματικὴν ἰδελθρίας διδασκαλίας, ἢ γυμνάσματα τάχα ἀσυμβίβαστὰ εἰς τὴν παρῆσαν τῷ ἔθῳ πολιτικὴν κατάστασιν, διὰ νὰ καταβάλλουσι διὰ τῶν τοιούτων σικκοφαντιῶν τὰς ἀντιπολιτευόμενες κρεσσάτας, τὰς ἢ το Γυμνάσιον συνείστανται, ὀνειδιζόμενοι πανταχῶθεν διὰ τὴν τριούτην κακότητα ἢ ἀσέβειαν τῷ Ἐλληνικῷ ὀνόματι κατάργησιν, ἄδοσι παλινοφίαν, ἢ ἔφεραν εἰς τὴν καλαῖν Ἐσχολῇ διδασκαλίαν Φιλοσοφίας ἢ Μαθηματικῆς τὴν Θεοφίλον, (β) μαθητὴν τῷ Βενιαμίν, τελειοποιουμένα εἰς Ἰταλίαν ἢ εἰς Παρίσις. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκταλέ. σματα τῆς ἐνεργουμένης ἀναγεννήσεως τῶ Γραικῶν! Ταῦτῃ ἢ τῷ κοινῶ γνῶμῃ (l'esprit public) τὴν ὀπίαν βιάζεται ἕκαστος νὰ σέβεται.

Μὴ νομίσῃς δὲ, ὅτι ἢ σύστασις τῷ Θεοφίλῳ εἰς τὴν καλαῖν Ἐσχολῇ φέρει τινὰ καλῶσιν εἰς τὸ ἰδιαιτέρον τῷ Κέμα Γυμνασίῳ· διότι εἰς τὴτο φοιτῶσιν, ὡς ἢ πρότερον, ὑπὲρ τὰς 150 μαθητὰς. Καὶ μὲν Κέμας διδάσκει ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1810 τὴν Φυσικὴν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτῷ ἐκδόσεως Σειρῆς τῶν Μαθηματικῶν ἢ Φυσικῶν Ἰεραγματειῶν, ἢ τὴν Μεταφυσικὴν τῷ Σοῦβι εἰς τὰς τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τὰ Φιλοσοφικὰ μαθήματα ἀκρωμένους, ἔπι τὰ Στοιχεῖα τῆς Μαθηματικῆς εἰς κλάσιν μαθητῶν ἄλλῶν. Ὁ δὲ Οἰκονόμος (γ) δὴ μὲν κλάσιν μαθητῶν, ἀχολομένους εἰς τὴν Ἐλληνικὴν γλῶσσαν, διδάσκει Θεοκιδῆν ἢ Ἡρόδοτον ἢ τὰς Παρῆλλῆλους Βίαις τῷ Πλατῆρχῳ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐκδόσεως τῷ δαιμονίῳ Κοραῖ, βοηθεῖ δὲ ἢ τὴν παρῆσαν τῶν ἐπιτημῶν, διδάσκων τὰς τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ τὰ Φιλοσοφικὰ ἀκταλέ. σματα, Λογικὴν ἢ Γεωγραφίαν, τὰς δὲ μεγαλητέρας ἐκ τῶν μαθητῶν διδάσκει τρεῖς τῆς ἑβδομάδος τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἐρμηνεύει εἰς αὐτὴς κατὰ τὸ παρῶν τὰς Βίαις Κορᾶ

ηγήδ Νέωτος. Τὸς δ' ἄλλες μαθητὰς, κατὰ βαθμὸν τῶν διδάξειών των, διδασκασιν ἐρεξῆς τέσσαρες ἐποδοδίσκαλοι, Ἀποστόλιος Σμερναῖος, Ἰωάννης Πελοποννήσιος, Ἀλεξάνδρος Ἰβραήμιος, καὶ Δημήτριος Θεσσαλός. Πρὸς δὲ τὸς μικρὰς μαθητὰς διδασκείται ἀπὸ τῆς ἐθεδημάδος, παρεκτὸς τῆς ἱερᾶς καθηγήσεως, καὶ πρακτικῆς διδασκασίας τῶν Γεωγραφικῶν πινάκων, μάλιστα τῆς Ἑλλάδος, συνιδεμένη μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἰστρίας αὐτῆς, μεταφρασθεῖσαν καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς εἶδος χαρτοποικίαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου εἰς τὴν Αὐστριακὴν Βιένναν κατὰ τὸ 1807 ἔτος.

Εἰς τὰς ἀναγνώσεις συρρέεισι πάσης τάξεως ἀδελφικοὶ, καὶ πολλοὶ τῶν ἀλλογενῶν ἑσκακίων, καὶ τισὶς τῶν πρῶν συνεργησάντων εἰς τὴν καθάρσει τῆ Γυμνασίου τῆς κοινότητος. Πολλοὶ δὲ τῶν μαθητῶν προκίεταται θαυμασίως, μάλιστα περὶ τὴν σύνθεσιν τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης (δ). καὶ ἂν οἱ Σμερναῖοι ἂν ἀπεκλύσασαι συνεισφέρουσαι διὰ τὴν συτήρησιν τῆ Γυμνασίου, εἶναι ἐλπιδες ΕΚ ΤΗΣ ἸΩΝΙΑΣ ΝΑ ΛΑΛῶΜΗ ΠΑΛΙΝ ἈΔΡΟΤΕΡΟΝ ΤΟ ΦΩΣ ΕἰΣ ΤΗΝ ἙΛΛΑΔΑ.

Τὴν διδασκαλίαν τῆς Φυσικῆς συνιδεῖσιν πολλὰ πειράματα διὰ τῶν ἀξιολογητέων τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῆς ὀργάνων. Παρεκτὸς δὲ τῶν μαθητῶν, ἠδυνόμενοι καὶ ἄλλοι τῆς Σμυρνῆς κάτοικοι νὰ βλέπωσι τοιαῦτα περίεργα πρᾶγματα, ὡσάντι γίνεται ἀξιολογῶν τι πείραμα, συτρέχουσι τῶσιν, ὅσες δὲν χωρεῖ ἡμεῖς ἀλλή τῆ Γυμνασίου Στοᾶ. Κατὰ τὴν κατ' Ἰανουαρίαν, ἐπειδὴ ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ταύτατος ἀναλύσεως, συνήλθον πλῆθος πολλὸν, καὶ ἶδον με θαυμασμοῦ τὰς ιδιότητας τῆ ὑδρογονικῆ ἀέρος, ἐνδὸς τῶν συστατικῶν μερῶν τῆ ὕδατος, καὶ μετ' ὀλίγας τάλιν ἡμέρας ἐξέστησαν, ἰδόντες τὰς τῆ ἑξυγονικῆς, καὶ ὅτι χαλκὸν ἐμβληθεὶς εἰς αὐτὸν, ἐκείν τὰχιστα μετ' ἐπιποτάτην καὶ ταχυτάτην φλόγα.

Εἰς τὰς πρὸ ὀλίγῃ γενόμεναι δημοσίας ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, παρεκτὸς πολλῶν κλήθους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης Γραικῶν, παρεβῆθη πολλῶσιν καὶ ὁ τῆς Αὐστριακῆς αὐλῆς Ἐκπαιδευτικὸς Ἰσραὴλ (ἀνὴρ σφῆρος, καὶ περὶ τὴν Μαθηματικὴν μάλιστα δόκιμος) καὶ προβαλὼν τινὰς Μαθηματικὰς καὶ Μιχαϊκὰς ἀπορίας, ἔλαθεν ἐντελῶς ἱκανοποιητικὰς ἀποκρίσεις καὶ λύσεις, καὶ ἐθαύμασε τὴν ἐμμάθειαν τῶν Γραικῶν νεολόγων.

Λυτῆται ἤδη ἡ Σμύρνη, σερεμένη τὸν ῥηθέντα Ἐκπαιδευτικὸν Ἰσραὴλ, διαβάτω εἰς τὴν Αὐστριακὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἰουσίαν, ἀνδρα καλοκἀγαθὸν καὶ φιλόκαλον, δαίφανα καὶ πρὸς τὸ ἰδιαιτέρον τῆ Κέρμα Γυμνασίου ἐξαιρετοῦ ἔννοιαν καὶ ὑπεράσπιστον· ἐλπίζω ὅμως καὶ ἡ πόλις καὶ τὸ Γυμνάσιον, ὅτι θέλωσιν εὐρεῖ πειρῶσιν προτερήματα καὶ διαθέσιν εἰς τὸν ἀποδοχὸν τυ.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν ἐξαφωνήθησαν παρὰ τῶν εὐδοκμησάντων λόγῳ ἀρετῆς καὶ εἰς ὕψος Κεραικῶν, καλῶς συντεταγμένοι, σκοποὶ ἔχοντες τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς τὸν ἔπαινον, ἔτι δὲ καὶ ἐγκριμὰ τινὰ, οἷον Σωκράτης καὶ Σμύρνης, ἔχει ἀγνή. Ταῦτα δὲ ἤρσαν εἰς τὴς παρόντας τῶσιν, ὡσεὶ ἐγένετο κρέτος χειρῶν πολλῶν, ὡς εἰς θέατρον, καὶ πολλὸς ὁ ἔπαινος τῆς παιδείας ἐκ τούτου κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν.

Μετ' ἐπιποτάτην τὸ ὑπόσιον ἡ ἐξείλεσι ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐφημεριδος ἡσας περὶ τῶν εἰς Βυζαντινὸν συσταθέντων Λυκείων, καὶ τὸ ἐκονομικῶσιν εἰς πολλὰς. Ἐπροξένησεν εἰς ὅλους τὸς φιλοκάλους μεγάλην χαρὰν, εἰς δὲ τῆς ἐναντίας μεριδος κατακλύθη. Ἐπεμθεῖ ἀντιγραφὴν καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Εἶδε δὲ μνησθῶσιν κατὰ δύναμιν καὶ ἄλλοι τὸν ἐνεργέτην τῶ γένους Ἰγνατίου! (ε). Ἰγναίην!

B.

(α) Διὰ νὰ ἔχῃσι ἰδεῶν καθαρῶτερον τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ ἐξεύρωσι νὰ ἀπαντήσωσι εἰς τὰς συνοφαντίας τινῶν, ἴσως καὶ αὐτοὶ καταβουώντων κατὰ τῶν συνησάντων τὸ Γυμνάσιον, καὶ θελησάντων νὰ τὸ ἐνώσωσι μετὰ τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, τὸ ποσὸν νομίζουσι τινὲς ἀσυγχώρητον ἀμάρτημα, μᾶτε, φίλε, ὅτι ἡ παλαιὰ Σχολὴ ἐσυστάθη πρὸ πενήκοντα περὶ πε ἐνιαυτῶν. Ἰερὸθεὸς τις, ἀνὴρ πεκαυδεμένος καὶ καλοκἀγαθός, συνεργῆς ὀλίγους τινὰς εὐθεῶν, ἐπροκίεσεν αὐτὴν ὑποκτενομένους δὲ τινὰς τῆ καιρῷ ἐκείνῃ λυμπαίνων, ἔβαλε τὴν Σχολὴν ταύτην ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Βρετανῶν, ἐκλήξας τέσσαρας αὐτονομῶσ ἐπιτόσους, καὶ ὁραθεῖσασαι νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀλλοθλοδοχῶσ, ὅτι τε ἐπίτροποι καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑπὸ τῶν κατὰ καιρὸς προκατόχων αὐτῶν πληρεξουσίως. Ἐκώρωσε δὲ ταῦτα καὶ διὰ πατριαρχικῶν διαταγῶν τῆς Μεγάλῆς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα λοιπὸν ἐπερῶντο μέχρι τινὸς κατὰ τὴν πρόνοιαν τῶ συσῆσαστος, καὶ ὡσὶν νομίζουσι ἡ Σχολὴ τῆς Σμυρνῆς, ὡς τὸ σύστημα κατὰ πάντα ἀνεξάρτητον ἐκ τῆς πόλεως. Κατὰ τινὰ δὲ συμβῆσαν πυρκαϊὰν ἡ οἰκὸμὸς τῆς Σχολῆς ἐξηλεφθη· ἐξέλιπον δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ πρόσοδοι. Ἐγενε λοιπὸν παρὰ πολλῶν νέων συνεισφορῶν, καὶ ἐκτισθῆ ἡ Σχολὴ ἐκ νέου λιθοκτίστος, ἐκποικιλῆ μετὰ νέας προσόδους, καὶ ἐκπλατῆσθ κατὰ καιροῦ δι' ἀφιερωμάτων τῶν ἀποθηκῶ των καλοκἀγαθῶν ὁμογενῶν. Διωρίσθησαν ἐπὶ τούτῳ νὰ περιερχῶσιν καὶ δῖσχοι εἰς τὰς ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀξιδῶσιν αἱ πρόσοδοὶ τῆς.

Τοιαυτῶσιν οἱ Σμερναῖοι, λαβόντες τὸ ἐνδοξίον παρὰ τῶ καλοκἀγαθῶν μακαρίτων Ἰερὸθεῶν, εἰδειξαν ἐκ τῶν πράξεων, ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παῖδες, καὶ ἀξίσι νὰ ἔχωσι κοινὴν τῆς πόλεως Σχολὴν· ἀλλ' ἡμέλεισιν νὰ τὴν ἐμῆξωσι καὶ εἰς βᾶσει ἀναλόγους, μεταβάλλουτες τὰς παλαιὰς τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης Σχολῆς διαδοχὰς, καὶ τὴν

δικαιῶν αὐτῆς. Ἡμεληθήσαν δὲ τὶς οὐκ εἰς ἀπαγαγῆς ἐκείνης, ὡς ἀπὸ τῶν τεισάρων ἐπιτρόπων, ὅπως τὴν Σχολὴν μόνος εἴτε ἐρχάτος οἱ Δημογεροντες τῆς πόλεως, ἐξεργετήτες ἐκ τῶν Ἀυτοκράτων τῶ συμπολίτου αὐτῶν Κοραῆ Στοιχειῶν, ἢ θέλοντες νὰ μιμηθῶσι τὰ καλά τῶν Χιανῶν ἢ Κωδικαίων, ἐπαύθησαν ἢ τὴν Σχολὴν, ἐφρόντισαν νὰ τὴν φέρωσιν εἰς κατάστασιν ἀξίαν τῆς Σμύρνης, καταλαύοντες αὐτὴν ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ ἐξήγησαν παρὰ τὴν μέχρι τότε δεσποτικῶς διοικῆτος τὰ τῶν Σχολῶν, ἢ μὴ καταλειφθέντες ἐπιτρόπων, λόγων περὶ τῶν πεπραγμένων. Ὁ δὲ ἔφερον εἰς μέσον τὰς πρὸ πολλῶν ματαιωθείσας διατάξεις, ἢ χειροτονησας ἐκ τῶν οἰκείων τε συνεπιτρόπων, ἀνεκρίθησαν τὴν εἰς ἄλλης καιρῶν ἢ εἰς ἄλλης περιστάσεις προσληθῆσιν εἰς σύστασιν τῆς πρώην Σχολῆς Βρετανικῆν προσασίαν.

Ὁ ἴσχυος τῶν Βρεττανῶν δὲν ἤθελον εἶδαι βέβαια ἔτε Βρεττανῶν, ἔτε ἴσχυος, ἐὰν ἀπαφίρῃ, ἢ παρῆμει τὴν προσῶσαν εἰς τοιαύτην προσασίαν τιμῆν. Ἡ πολυχρόνιος δυσυχία κατένευσε τῶν Γραικῶν νὰ ἔχωσι χρεῖαν τοιαύτης προσασίας, ἢ νὰ μὴ διακρίνωσιν, ὅτι εἰς ὅποιαν δύνωπε περιστάσει ἐντιμότερον ἢ συμφερέτερον εἶναι εἰς ἔθνος ἕκαστον νὰ συμματῆται καθ' ἑαυτὸ, προστευόμενον οἰκοδεν ἢ ὄχι ἕξωθεν.

Τοιοιότητως, φίλε, προσηρώδησαν αἱ παλαιαὶ διατάξεις εἰς νέα σύμματα, ἀπὸ ταῦτα συνεκροτήθησαν μὲ ἰκανὴν μὲν προθυμίαν διὰ τὸ καλὸν, χωρὶς ἰκανὴν ὅμως πρόνοιαν διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐκείων ἀνευτροπίων θεμελιῶν. Ἐκ τούτου ἐργηθήσαν αἱ νέα ταραχαὶ μεταξὺ παλαιῶν ἢ νέων Δημογεροντῶν, τῶν μὲν θελοῦτων τὸ κοινὸν νὰ γινῆ κοινόν, τῶν δὲ καταθώωντων νὰ μὴ ἀνατρέπωται τὰ ἐκ προγόνων ἐρρηθιθέντα. Συμτέρμει σὺ, φίλε, ἦδη τίς τῶν δύο μερίδων ἔχει τὰ περισσότερα δίκαια.

(β) Ὁ Κοραῆς ἐργάσασθε τὸν Θεόφιλον προσωπικῶς, ἢ φαίνεται, ὅτι τὸν εἶχον εἰς ὑπόληψιν, τὸν δὲ Κέμαν γνωρίζει ἐκ τῶν ὁσίων ἐξέδωκε βιβλίον, ἢ τὸν κρίνει ἀξίον τῆς Σμύρνης Διδάσκαλον εἰς τὰ Προλεγόμενα τῶ Δ' Τόμου τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐξείρμεν λοιπὸν, ὅτι, ὡς φιλογενῆς, ἀγαπᾷ ἢ τιμᾷ ἢ τὸς δύο· ἀς ἴδωμεν πῶς θέλωσι δικαιοσύνη ἢ αὐτοὶ τὴν φιλίαν τε, τιμῶντες τὴν γεννησάμενην ἢ θρησκείαν αὐτῶν Μητρίδα (κατὰ τοὺς Κρήτας) Σμύρνην, ἢ φέροντες εἰς ὁμόνοιαν τὸς συμπολίτας αὐτῆ Σμυρναῖες, διὰ τὴν συνέμισιν τὰ καλά, ἢ νὰ εὐεργετήσωσιν ἀλλήλους τὸ ἔθνος, φωτιζόντες ἢ πωρηγνόντες εἰς συνεματίων τῶν κελῶν.

(γ) Ὁ Οἰκονόμος ἔτος, ὃς ἐκ Σαρδανίας τῆς Θεσσαλίας ὁρμάμενος, εἶναι δεινὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, φιλογενῆς μᾶλλον ἐνθεσιασμῷ, ἢ ζηλωτῆς εἰς ὑπερβολὴν τῆς μέσης τῆ Κοραῆ. Παρὰ τὸ διδασκαλικὸν τῆ Γομασίᾳ ἐπαγγέλμα ἐκαστοῦ ἢ ὡς Πιπότην, ἢ ὡς Ἰεροκήρυκῆ χωρὶς ἐπ' ἑπιπέδῳ, ἐκείνος ἀνευτροπίων, ἢ μεταξὺ αὐτῶν τῶ ἀλλογενῶν Ἑυρωπαϊῶν πολλοὶ, συρρέουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ἐπίκωπον. Ὁ ἀνευτροπίων ἄτος, χωρὶς νὰ διατρέψῃ σποτὴ εἰς ἀλλοθῶν, ἔγνη ἐυκρατῆς διαφορῶν ἡλωσῶν τῆς Ἑυρώπης, ἢ ἐπισημονικῶς. Αἱ Ἀκαδημίαι, ἢ οἱ σφῶρ τῆς Ἑυρώπης ἤθελον εἶδαι διὰ τὸ πνεύματὸν προσφερόμενον σῶσον πρὸς τελειοτέρων ἐξάσκωσιν τῶν λατρῶν τε προτερημάτων. Πρὸ πολλῶν καταργηταὶ εἰς τὴν ματάρωσιν τῶν Τραγωδιῶν τῆ Ἑυριπίδα. Εἶδε νὰ ἴδωσι ποτὲ τὸ φῶς τελειοποιηθεῖσαι.

(δ) Ὁ Κεῖμας ἠκολούθησε πρώτος τὰς εἰς τὸν Ἡρόδοτον τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης τῆ Κοραῆ συμφωνίας, καταργηόμενος ἐπιμελῶς εἰς τὴν χρῆσιν ἢ κωνοσῶν τῆς συνήθους ἡμῶν ἡλωσῆς. Ἦσαν βέβαια ἢ οἰκῶν ἰκανῶς ἐξωκλησμένους μὲ εἰδῶσιν τῆς προγενεῖς ἡλωσῆς, ἢ μὲ κρίσιν διὰ νὰ συνεργῆσιν εἰς τὸ καθῆμενον μὲ περισσοτέραν εὐδοκίμωσιν παρὰ πολλὰς ἄλλης μακαρονιάς, μεγάλα φανταζόμενης ἢ ἐπαρηγελλωμένης, ἢ δὲ εἶναι τῆς πατριῶς τῶν σφαλερῶς νομίζοντων, ἢ λαγόντων, ὅτι ἀρκεῖ πρῶγματα νὰ κειθόμενοι, ἢ εἶναι περιττὸν νὰ κωρηγῶμεν λειψῆς ἢ καίνας Γραμματικῆς· ἀλλ' εἶναι πεπληροφορημένους, ὅτι ὁ καλῶς συγκροτημένος ἄνευτροπος εἶναι ὁ ἢ νῦν ἢ λόγων ἔχων ἀναλόγως ἐσελισμένους. Τὴν αὐτὴν χρῆσιν ἢ σολισμὸν τῆς ἡλωσῆς ἴδωμεν ἔτι εἰσῆγεσθαι ἢ τὸ Λύκειον τῶ Βυκορέσιον, ἔτε τὴν προσασίαν τῆ Ἰγνατίου ἢ τὴν ἀνηγῆναι τῶ Βυβαλάχῃ, ἢ μὲ μέσα ἀδρᾶ, τὸ Λύκειον εἶναι βέβαια εἰς κατάστασιν νὰ κατορθώσῃ πολλὰ καλά. Εἶδε νὰ μὴ ἐπιβλέψῃ ἢ εἰς αὐτὸ ποτὲ βάσκανος σφαλμῶς, διὰ νὰ παραμεληθῶσιν. Ἀπὸ δὲ ἀπῆξ βίβωσῶσι σὺν θεῷ, ἔχομεν χρῆσιν ἐλπίδας.

(ε) Ποία πόλις; ἐδύναμιν νὰ εἶπω, ποία ἢ κολοθὴ χώρα δὲν εἶδῶσιν νὰ μιμηθῆ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς τῆ Βυκορέσιον; Τῆ τῶν Ἀρχιερέων δὲν εἶδῶσιν νὰ μιμηθῆ τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου; Οἱ περισσότεροι τῶν ἀνευτροπίων ὅμως κρησασίζόμεθα ἐν ἀμαρτίαις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅταν ἐμλείκαμεν τῶ χρεῖς μας, ἢ ἀγνώμεν, ὅτι πολλὰκις καταργηταὶ ἢ αὐτὰ τὰ ἀδύνατα φαινόμενα, ὅταν οἱ ἀνευτροπίων προσπαθῶσι μὲ ἄλλες τῶς τρέψῃ τὴν κατορθῶσιν τῶν δυνατῶν. Ἐξ ἐναντίας ὄχι μόνον τὰ δυνατὰ καταργηταὶ διὰ τῆς ἀμελείας, ἢ καταχρήσεως ἀκατόρθωτα, ἀλλὰ ἢ αὐτὰ τὰ ἐμπράκτως ἐνεργήματα, καταργηταὶ. Τὸ Βυκορέσιον αὐτὸ εἶναι τῶ λόγῳ ἀπόδειξις.

Ἡ εἰς Λύκειον ἦδη μεταμρφωθεῖσα αὐτὴ Σχολὴ ἦτο πρὸ πολλῶ πρὸς αὐτάρκειαν πετριμισμένη, διὰ νὰ γινῆ ὠφέλιμος. Ὅτε ὁ πρώην Οὐγγροβλαχίας Δισίδεος εἶχεν εἰς αὐτὴν ἡμῶν ἐργαζομένη, ἢ μετεχειρίζετο τὴν μακαρικὴν διδασκαλίαν Λάμπρον, ἢ τὴν ἦδη κίβητα ἀρχιδιδασκαλεύοντα Βαβαλάχῃ, τίσις ἢ τίσις ἔργου.

πεις εφωτίσθησαν εις αὐτήν. Ὅτε δὲ αἱ περιστάσεις ἀπεμάκρυναν τὴν καλὴν ποιμένα, οἱ κυρίως χρεωσθέντες πρὸ ἐννοσιώζονται τὴν ἐπιδοξότεραν εὐλογίαν τῆς πατρίδος ταύτης, ἢ τὰ προμηθεύσασιν εἰς τὴν Σχολὴν πόρος, ἐὰν δὲν εἶχε, παρμηλέων, ἢ ἐκαρπύετο ἰσως αὐτοὶ ἢ τὰς παρέσσας αὐτῆς προσόδους· ὅθεν, μετὰ τὴν τελευταίην μάστιχα τῷ μακαρίτῳ Λάμπρῳ, κατήγγησεν ἡ Σχολὴ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἐξούτων ὁ Ἰγνατίος ἐ ἀναλαβὼν τὴν φροντίδα, κατέστησε τὴν πρώην Σχολὴν Λύκειον.

Ἡ δὲ Σχολὴ τῷ Ἰασσίῳ, ἔχουσα παρόμοια μέτρα, ἐπειδὴ ἔτε Ἰγνατίου ἔχει προσάτην, ἔτε ἄλλων φιλοπάτριδα, ἔτε φαίνεται, ἔτε ἀκούεται. Τί δὲν ἐλπίζεται ἐκ μόνης τῆς ἐπιμονῆς τῷ Ἰγνατίῳ εἰς τὸ ὅποιον ἐδεμελίωσε καλόν;

Ἡσοφὸν γὰρ ἔν βύλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ, ἢ μία γνώμη, λόγον ἔχουσα ἢ πειθῶ, τὰ κάλλιστα, ἢ ἡμέγιστα διαπράττεται τῶν κοινῶν. (Πλάταρ. Περί τῆ εἰς πρεσβυτέρῳ πολιτευτέῳ).¹⁴

Εἰς τὴν Ἑλλάδα προφασίζόμεθα τὴς κρατυέντας ἢ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι πολλὰς γινόμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ τῆς κακίας αὐτῶν αἰτίοι. Τώρα σὺν θεῷ μᾶς λειπεῖ ἢ ἢ πρόφασις αὐτῆ. τὸ κράτος ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύει τὴν σύστασιν τῶν Σχολείων, τῶν Μασθιμάτων, τῆς Τυπογραφίας κ. τ. λ., ἀλλ' αἰδανόμενον τὸ ἐξ αὐτῶν ὄφελος, ἢ μεταξὺ τῷ ἰδίῳ αὐτῷ ἔθνος τὰ συκαίνει, ἢ τὰ εἰρσκιόμενα τῶν ὑπὸ κτήν διδασκαλίᾳ ὑπερασπίζεται, ἢ ἄλλα παρακινεῖ νὰ γίνονται. Τὸ αὐτὸ πρᾶττισι ἢ πολλοὶ τοτάρχει. Εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτὸ εἰσύστησεν ὁ καλοκαγαθὸς πρῶγγυθ Μωρῆζης δι' αὐτοκρατορικῷ ψφίσματος τὴν εἰς Κερέ Κεσμε Σχολὴν. Ὁ Τοτάρχεις Θεσσαλονίκης προμηθεύεται πολλὰ φυσικὰ ἢ μαθηματικὰ ὄργανα. Εἶναι πασίγνωστος ἢ τῷ περιωρῳμ Ἡγυεμένος Ἰωαννίνων τρῆς τῆς ἡμεῖσε Διδασκαλίας ἢ Σχολεία εἰνοια.

Προφασίζόμεθα τὰ βαρεὰ ἔξοδα τῶν πόλεων, ἢ τὰ ἐνὸς ἐκάστῳ ἰδιαίτερα. Τοιαῦτα ἔξοδα ἔκποτε δὲν ἐλλείπουν, ὁ τρόπος μόνον τῆς ἐξδοείσεως διαφέρει, ἢ κατακαίνει ἢ ἐδοξα ἢ ἀνάλογα τῆς καταστάσεως ἐκάστου, ἢ ἔδοξα ἢ ἄσωτα, ἢ ἢ ἀναγκαία ἢ σωτήρια, ἢ περιττὰ ἢ ὀλιάρια. Ποία χώρα σιμὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐξῶδων δὲν δύναται νὰ συνισφῆρῃ ἢ τὰ χρεωζόμενα εἰς μισθὸν διδασκαλίας, ἢ διδασκαλίων; εἰς σύστασιν βιβλιοθήκης, ἢ ἐκδοσιν βιβλίων, ἀναλόγως μὲ τὴν κατάστασιν ἢ ἐκτασί τῆς; Βέβαια ἄδεμα, ἀν δὲν ἔχη λύκως ἀντι ποιμένων, πρεσῶτας μωρῆς, ἀντι φρονιμῶν ἢ πολιτικῶν. Τίς τῶν Ἀρχιερέων δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ τὸν Οὐγγυροβλαχίας Ἰγνατίου; Βέβαια ἴδεις, ἀν δὲν ἦναι μεταπέφρων ἢ ἀπολίτευτος, ἢ νομίζῃ, ὅτι αἱ λαμπροφροναί, ἢ πῖ ἰπποτροφία; ἢ πῖ λοπκαὶ πολυτέλειαι τῶν ὁμαίωσι περισσότερον, ἢ εἰς τὸ ποιμῶν, ἢ εἰς ὅτῃς τῆς κρατυέντας, παρὰ τὴν ἀρετήν. Ἄλλ' ἴδομεν πάντοτε τὸ ἀναντίον, δηλαδὴ ἴδομεν τρέχον τὸ ποιμῶν κατέπιν τῶν εὐτελῶν ποιμῶν ὅποιος δὴ ποτε τάξεως, σεμνολογῶν αὐτῆς ἢ εὐλαθήμενον, τῆς δὲ πολυτελεῖς νὰ λογίζηται ὡς Τελῶνας ἢ Φαρσαίας, ἢ Σατράπας, ὑπακῶν ἰσως ἐξ ἀνάγκης, ἢ διὰ πολιτικὸν, ἀποσεφόμενον δ' αὐτὸς ὡς λυμαιῶνας, ἢ καταφρονητῆς τῆς εὐαγγελικῆς λιτότητος, ἢ τὴν ἀνθρωπότητα μὴ σεβομῶνας.

Καὶ οἱ κρατυέντες δὲ αὐτοὶ, ἀνδέχονται διὰ τὸ πολιτικὸν τῆς πολυτελεῖς τῶν Ἀρχιερέων; ἢ τῆς μεταχειρίζονται ὡς ὄργανα τῆς διοικήσεως, ἐνσωματίζονται ὅμως ἀσυγκρίτως περισσότερον εἰς τῆς ἀληθινῆς ὑπηρεσίας τῷ Εὐαγγελίῳ. Ὅλγα βέβαια εἶναι τὰ ἀναντία παραδείγματα, γινυθέντα τυχὸν ἐξ ἀρετῆς πατάτασιν ἀτέγγκτι ἢ ἀγνοήσεως τὸ πρὸς καιρὸν πολιτεύεσθαι, ἢ ἐκ δεινῶν περιστάσεων, εἰς τῆς ὅποιες ἢ οἱ πολυτελεῖς Ἀρχιερεῖς σπανίως εὐτυχεῖσιν.

Πολλὰ οἰκείως, νομίζω, ἐφαρμόζεται εἰς τῆς καλῆς Ἀρχιερεῖς τῶν Γραικῶν, τῆς ἢ τὸ ὄνομα ἢ τὸ πρᾶγμα τῶν λαογικῶν προσάτων ἀληθεῖς ποιμένες, ὅ, τι εἶπεν ὁ θεὸς Πλάταρχος περὶ τῶν ἀγαθῶν Βασιλέων. Ἡκαρπῶν μὲν γινῶν εὐφορίαν εὐκράσια ποιῆι ἢ λεπτότης τῷ περιέχοντος ἀέρος, τεχνῶν δὲ ἢ φύσειον ἀγαθῶν ἀξέσησι ἐμμέθησια, ἢ τιμῇ, ἢ φιλαθροπῶτι Βασιλέως ἐκκαλεῖται. (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς ἰβλ. Β').